

Експортний потенціал будівельної індустрії України*Володимир Далик¹, Іван Запісоцький²*

Опубліковано	Секція	УДК
14.07.2023	Економіка	378.4:338

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8154602>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Стаття присвячена аналізу експортного потенціалу будівельної індустрії та його значення для розвитку економіки країни. Будівельна індустрія є однією з галузей, що має високий експортний потенціал, а його реалізація залежить від багатьох факторів. У статті розглядаються ключові аспекти, які впливають на формування експортного потенціалу будівельної індустрії. Насамперед висвітлюється важливість конкурентоспроможності на світовому ринку, що включає в себе відповідність продукції новітнім вимогам якості та технологічним стандартам, а також впровадження інноваційних технологій та підходів у будівництві. Обґрунтована необхідність міжнародного співробітництва та встановлення партнерських зв'язків, оскільки це є ключовим аспектом для збільшення обсягів експорту та збільшення ринків збуту. У статті досліджується важливість стійкого внутрішнього ринку, наявність ефективної інфраструктури та правильно спланованих маркетингових стратегій. Розглядаються і деякі виклики, з якими стикається розвиток експортного потенціалу будівельної індустрії загалом та в Україні, зокрема такі як недостатня конкурентоспроможність, недостатній доступ до фінансування, висока бюрократизація та непрозорість процесів, нестабільність геополітичної ситуації та військові конфлікти. Крім того, висвітлюються можливі способи їх вирішення – наприклад, модернізація технологій, що призведе до покращення якості продукції та підвищення ефективності процесів; створення сприятливих умов кредитування, стимуляція інвестицій; створення державних програм, спрямованих на розвиток будівельного бізнесу; створення ефективної маркетингової стратегії, розрахованої на іноземних партнерів. У підсумку доведено, що будівельна індустрія може стати ключовою галуззю, що приваблює іноземні інвестиції, а її експортний потенціал є важливим для сталого економічного зростання та створення нових робочих місць.

Ключові слова: експортний потенціал, будівельна індустрія, світовий ринок, логістичні системи, геополітичні умови.

Export potential of the construction industry of Ukraine

Annotation. This article is devoted to the analysis of the export potential of the construction industry and its importance for the development of the country's economy. The construction industry is one of the industries with an undeniably high export potential, but its

¹ к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Інститут економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка», <https://orcid.org/0000-0003-0004-2270>

² аспірант, Національний університет «Львівська політехніка», <https://orcid.org/0000-0001-9751-4195>

realization depends on many factors. The article considers the key aspects that influence the formation of the export potential of the construction industry. First of all, the importance of competitiveness in the world market is highlighted, which includes compliance of products with the latest quality requirements and technological standards, as well as the introduction of innovative technologies and approaches in construction. The need for international cooperation and establishing partnerships is also considered, as this is a key aspect for increasing export volumes and expanding sales markets. In addition, the article examines the importance of a sustainable domestic market, the presence of effective infrastructure and well-planned marketing strategies. The challenges faced by the development of the export potential of the construction industry in general and in Ukraine are also considered - in particular, such as insufficient competitiveness, insufficient access to financing, high bureaucracy and non-transparency of processes, as well as the instability of the geopolitical situation and military conflicts. In addition, possible ways to solve them are highlighted - for example, modernization of technologies, which will lead to improved product quality and increased process efficiency; creation of favorable lending conditions, investment stimulation, as well as the creation of state programs aimed at the development of the construction business; creation of an effective marketing strategy designed for foreign partners. As a result, it has been proven that the construction industry can become a key industry that attracts foreign investments, and its export potential is very important for sustainable economic growth and the creation of new jobs.

Keywords: export potential, construction industry, world market, logistics systems, geopolitical conditions.

Вступ

Будівельна індустрія виконує ключову роль у глобальному економічному розвитку, а експортний потенціал цієї галузі стає все більш важливим у сучасному світі. Експорт будівельних послуг та матеріалів в найближчому майбутньому може стати джерелом значного економічного зростання, збільшення валютних надходжень та створення нових робочих місць. Однак, ефективна реалізація експортного потенціалу не можлива без стабільного розвитку самої будівельної індустрії, що забезпечить високий попит серед іноземних замовників та конкурентоспроможність на світовому ринку.

Експортний потенціал будівельної індустрії включає в себе розподіл та доступність виробничих ресурсів, наявність та якість торгових угод, стійкість внутрішнього ринку, ефективні маркетингові стратегії та інші аспекти; має значний вплив і на інші сектори економіки – такі як промисловість, торгівля, транспорт та туризм, таким чином, його розвиток сприяє загальному економічному зростанню та створенню нових робочих місць.

Дослідження розвитку експортного потенціалу будівельної індустрії в Україні є актуальною темою, над цієї проблемою працювали такі науковці Алієв Р., Биба В., Дугінець Г., Ісаєн Д. та інші.

Метою цієї статті є дослідження чинників, що впливають на розвиток експортного потенціалу будівельної індустрії.

Результати

Експортний потенціал характеризується набором особливостей і ресурсів, які дозволяють країні ефективно використовувати конкурентні переваги та здійснювати експорт товарів і послуг на міжнародному ринку. Це поняття включає такі важливі аспекти, як, наприклад, спроможність країни конкурувати на зовнішньому ринку, що охоплює якість і ціну продуктів, інноваційність, технологічний розвиток, брендуння

та маркетингові стратегії. Також експортний потенціал включає розподіл та доступність виробничих ресурсів, таких як праця, сировина, технології, капітал, інфраструктура та логістичні можливості. Наявність цих ресурсів дозволяє країні створювати конкурентні товари та послуги для експорту.

Крім того, важливу роль відіграє наявність та якість торгових угод, включаючи вільну торгівлю, угоди про взаємне сприяння інвестиціям, митні пільги та інші форми економічної співпраці. Міжнародна інтеграція через участь у регіональних або глобальних організаціях також підвищує експортний потенціал країни [1].

Важливо зазначити, що експортний потенціал будівельної індустрії залежить і від здатності до міжнародного співробітництва та встановлення партнерських зв'язків. Розвиток співпраці з іншими країнами, включаючи урядові організації та приватний сектор, сприяє збільшенню обсягів експорту та розширенню ринків збуту. Необхідно також брати до уваги нормативні акти, що регулюють торгівлю будівельними товарами та послугами, а саме – наскільки вони ефективно виконуються, та чи не потребує їхній зміст змін згідно з сучасними вимогами економічного середовища.

Зазначимо, що на ефективність експортного потенціалу впливає стійкість внутрішнього ринку будівельної індустрії. Розвиток внутрішнього сектору будівництва, наявність стабільного попиту на будівельні товари та послуги в домашньому ринку, безумовно, є важливими факторами, що сприяють росту експорту.

Не менш важливим аспектом є наявність ефективної інфраструктури та логістичних систем, які повинні забезпечувати безперебійне та швидке транспортування будівельної продукції до замовників у різних країнах - розвинена портова інфраструктура, автомобільні та залізничні мережі, зручне митне оформлення.

Неможливо оминати увагою і той факт, що для розвитку експортного потенціалу необхідні ефективні, правильно сплановані та реалістичні, маркетингові стратегії, які мають базуватися на наявності надійної репутації, якісного продукту, привабливої цінової політики та індивідуальному підході до клієнтів.

Окрім того, будівельні компанії повинні адаптувати свою стратегію до місцевих культурних, соціальних та економічних особливостей кожної цільової країни. Розуміння потреб та вимог міжнародних клієнтів, врахування їхніх культурних нюансів та регуляторних вимог є важливими аспектами успішного експорту.

Важливо відзначити, що необхідно використовувати сучасні маркетингові інструменти та технології, такі як цифровий маркетинг, соціальні медіа та онлайн-продажі. Це дозволить будівельним компаніям здобувати більшу видимість та привертати увагу міжнародних покупців. Більш детально розглянемо ці та деякі інші аспекти у (табл. 1.)

Таблиця 1

Маркетингові стратегії, спрямовані на розвиток експорту

Стратегія	Опис	Приклади застосування
Міжнародний брендинг	Розвиток сильного бренду, що відповідає потребам міжнародних клієнтів та створює позитивний образ компанії на міжнародному рівні.	Рекламні кампанії на міжнародних конференціях та виставках для підвищення інформованості світової спільноти про певний бренд.
Дослідження ринку	Вивчення міжнародних ринків для ідентифікації перспективних регіонів та сегментів, аналіз конкурентів, вимог споживачів та інших факторів, що впливають на успішність	Розробка детального дослідження ринку вибраної країни з урахуванням особливостей як споживачів, так і конкурентів.

Стратегія	Опис	Приклади застосування
	експорту.	
Розробка адаптованих продуктів	Врахування особливостей міжнародних ринків, їхніх культурних, кліматичних та інфраструктурних особливостей та розробка продуктів, що відповідають цим вимогам.	Розробка спеціальних будівельних матеріалів, що відповідають стандартам та вимогам міжнародних ринків.
Закордонна реклама та просування	Використання різноманітних каналів комунікації, реклами та маркетингу для просування продуктів будівельної галузі на закордонних ринках.	Онлайн-рекламні кампанії в закордонних соціальних медіа, партнерство з місцевими дистриб'юторами, участь у міжнародних виставках та заходах.
Ефективний логістичний ланцюжок	Розробка оптимізованої системи поставок та логістики для швидкої та надійної доставки продукції на міжнародні ринки.	Встановлення дистрибуційних центрів у стратегічних місцях, використання надійних логістичних партнерів та технологій.

Розроблено авторами

Отже, аналізуючи інформацію в таблиці, можемо стверджувати, що розробка та впровадження ефективних маркетингових стратегій для розвитку експортного потенціалу будівельної промисловості є досяжним завданням при наявності зацікавленості українських виробників та достатнього фінансування. Тому, для створення сприятливого бізнес-середовища, в якому будівельні компанії будуть потрібні не тільки на внутрішньому, але й на зовнішньому ринку, необхідно прийняти заходи. Це в свою чергу призведе до активного використання зазначених маркетингових стратегій.

Сьогодні можемо стверджувати, що експортний потенціал будівельної індустрії в Україні можна оцінити як помірний. Хоча будівельна галузь в Україні має значний потенціал для розвитку, вона стикається з рядом викликів і проблем, що обмежують її можливості на міжнародному ринку [2].

Однією з головних причин обмеження експортного потенціалу будівельної індустрії є низька конкурентоспроможність продукції. Українські будівельні компанії зараз стикаються з проблемами із якістю будівельних матеріалів, технологій та процесів, що обмежує їхню здатність конкурувати на світовому ринку. Також реалізація експортного потенціалу ускладнюється недостатньою доступністю фінансування. Будівельний сектор вимагає значних інвестицій для розвитку, модернізації та впровадження нових технологій, таким чином, недостатнє фінансування значно обмежує здатність підприємств до впровадження інновацій, покращення якості та ефективності продукції, розширення міжнародних ринків. Значною перешкодою на шляху до розвитку експортного потенціалу є складність оформлення експортних операцій, висока бюрократичність та непрозорість процесів [3], [4].

Враховуючи реалії сьогодення, важливо зазначити, що нестабільні геополітичні умови та воєнні конфлікти створюють наступні негативні чинники, що стоять на заваді стабільному розвитку експортного потенціалу будівельної індустрії:

Безпекові ризики – російська агресія створює загрозу для безпеки підприємств, працівників та інфраструктури будівельної галузі, що призводить до зупинки

будівельних проектів, втрати життів та пошкодження майна, що, вочевидь, ускладнить експортну діяльність.

Порушення логістичних ланцюгів – війна призводить до блокади транспортних маршрутів, знищення інфраструктури та обмеження руху товарів через кордони. Такі дії значно ускладнюють доставку будівельних матеріалів, обладнання та інших необхідних ресурсів.

Економічна нестабільність є небезпечним наслідком військової агресії росії, що негативно впливає на інвестиції та споживчу активність. Як наслідок - зменшення попиту на будівельну продукцію та послуги на зовнішньому ринку призводять до скорочення експортних обсягів і втрати ринків збуту.

Такі проблеми вимагають уваги та вирішення з боку держави, бізнесу та інших зацікавлених сторін. Для цього потрібно зосередитись на кількох ключових аспектах. Насамперед, це модернізація технологій, що є необхідною для поліпшення якості і ефективності будівельної продукції. Також необхідно підвищувати конкурентоспроможність країни на світовому ринку, що включає в себе постійне вдосконалення процесів управління, підвищення кваліфікації робочої сили та забезпечення високих стандартів якості як для готових продуктів, так і для матеріалів, що використовуються у виробництві. Розробка і впровадження сертифікаційних систем та стандартів також допоможуть підтвердити високу якість будівельних послуг і, як наслідок - сприятимуть збільшенню довіри до української продукції. Доступне фінансування є ще одним ключовим фактором для розвитку експортного потенціалу будівельної галузі. Розробка сприятливих умов кредитування, стимулювання інвестицій та розвиток фінансових інструментів сприятимуть залученню необхідних ресурсів для розширення виробництва та підвищення експортних обсягів. Зрештою, розробка ефективної маркетингової стратегії та проведення експортних промоційних заходів є важливими для залучення нових замовників та відкриття нових ринків. Це включає рекламні кампанії, участь у міжнародних виставках та встановлення довгострокових партнерських відносин з зарубіжними компаніями, усе це сприятиме підвищенню обізнаності про українську будівельну продукцію та стимулювати попит на неї [5].

Слід також відзначити, що в останні роки українська будівельна індустрія виявляє певні позитивні тенденції. Заохочення інвестицій у будівельний сектор, розвиток нових технологій та підвищення якості будівельних матеріалів, без сумніву, сприяють зміцненню нашого експортного потенціалу. Однак, потрібні системні реформи та підтримка держави для створення сприятливого середовища, що і надалі сприяло би розвитку експортної діяльності будівельної галузі.

Для стабільного збільшення експортного потенціалу будівельної індустрії важливо зосередитися на подальшому покращенні якості будівельних матеріалів та послуг, що включає в себе впровадження сучасних технологій, вдосконалення процесів виробництва та контролю якості, а також - використання стандартів якості, що відповідають сучасним міжнародним вимогам. Для досягнення цієї цілі велике значення мають промоція та маркетинг - ефективна реклама та маркетингові кампанії, що допоможуть просунути продукцію будівельної індустрії на міжнародному ринку. Важливо акцентувати увагу на наших унікальних продуктах та конкурентних перевагах, встановити партнерські зв'язки з іноземними компаніями та дистриб'юторами. Встановлення партнерських відносин з іноземними підприємствами та організаціями допоможе відкрити нові ринки і збільшити обсяги експорту. Важливо проводити переговори, укладати угоди та спільно працювати над проектами з міжнародними партнерами, що з часом призведе до вирішення проблеми з міжнародним визнанням [6].

Держава відіграє ключову роль у створенні сприятливого середовища для розвитку експорту будівельної індустрії. Наприклад, державний апарат має розробляти національну експортну стратегію, а також різноманітні програми, спрямовані на розвиток будівельної індустрії в цілому та її експортного потенціалу зокрема. Саме від держави залежить створення сприятливого бізнес-середовища для будівельної галузі, що включає спрощення процедур реєстрації та ліцензування, зменшення адміністративних бар'єрів, поліпшення інфраструктури та забезпечення стабільного законодавчого середовища. Держава повинна сприяти встановленню партнерства між бізнесом і науково-дослідними установами задля ефективного впровадження нових технологій у виробничі процеси.

Зазначені заходи сприятимуть створенню сприятливого середовища для розвитку експортного потенціалу будівельної індустрії, надаючи підприємствам, що орієнтовані на експорт, підтримку, стимули та доступ до ресурсів. Це сприятиме залученню іноземних інвестицій, значному розширенню географії експорту та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародному рівні [7], [8].

Отже, можемо стверджувати, що розвиток експортного потенціалу будівельної індустрії в Україні залишається актуальною темою, та необхідні подальші зусилля для покращення конкурентоспроможності та розширення присутності на міжнародному ринку.

Експорт будівельних послуг є важливим фактором розвитку економіки України. Ця діяльність сприяє залученню іноземного капіталу, створенню нових робочих місць і підвищенню життєвого рівня населення. Експорт будівельних послуг також сприяє модернізації будівельної галузі в країні, впровадженню новітніх технологій та підвищенню якості будівельних робіт. Крім того, це сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських компаній на міжнародному ринку. Експорт будівельних послуг забезпечує диверсифікацію економіки, зменшення залежності від інших секторів і сприяє сталому розвитку України.

Відповідно до дослідницької проблематики даної наукової статті існує необхідність розкриття та аналізу змін в динаміці ключових показників експорту будівельних послуг із України за період із 2017 року по 2022 рік включно, для чого скористаємося нижченаведеними графіками (таю. 2 і рис. 1).

Таблиця 2

Ключові показники у сфері експорту будівельних послуг із України у 2017-2022 роках

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Експорт будівельних послуг (будівництво за кордоном), млн. доларів США	89,92	124,76	83,49	58,24	47,93	22,24
Експорт послуг зі України, всього, млн. доларів США	10790,4	11679,9	15660,8	11547,1	12785,6	9166,0
Доля в експорті послуг, %	0,83	1,07	0,53	0,50	0,37	0,24

Сформовано авторами за [1-2]

Вищенаведені дані дають змогу визначити, що за аналізуємих часовий проміжок обсяг експорту будівельних послуг (будівництво за кордоном) скоротився на 75,3% або

67,68 млн. доларів США, з 89,92 млн. доларів США в 2017 році до 22,24 млн. доларів США в 2022 році відповідно.

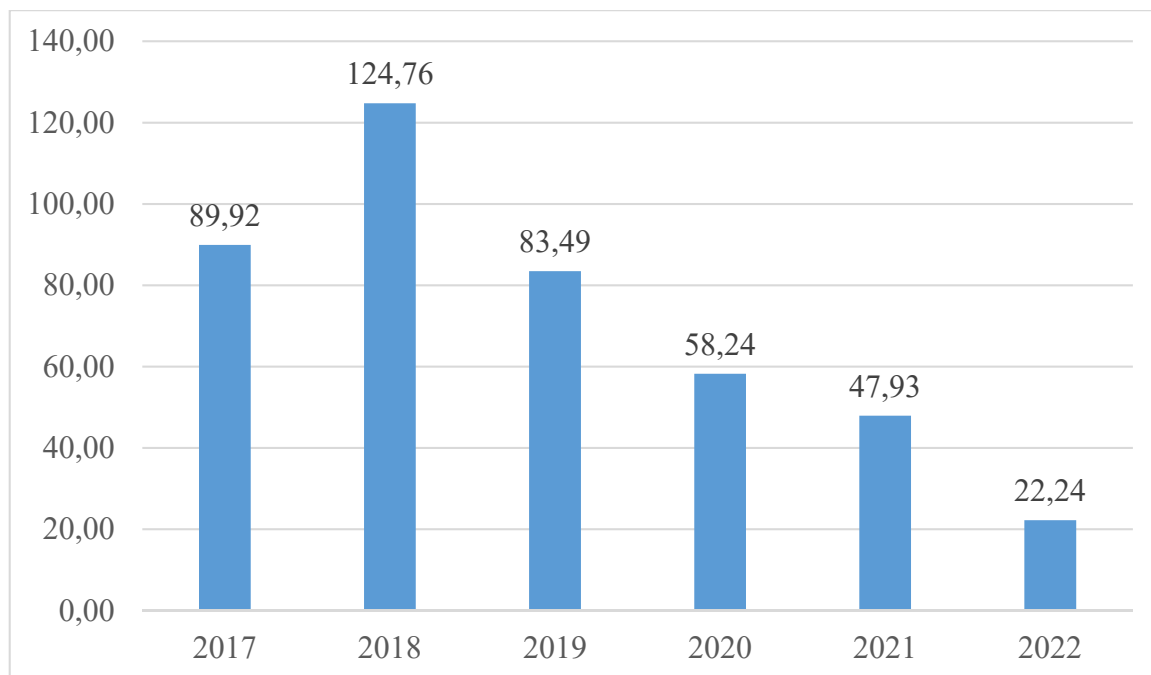

Рис. 1. Експорт будівельних послуг (будівництво за кордоном) із України у 2017-2022 роках (млн. доларів США)

Сформовано авторами за [1-2]

При цьому доля експорту будівельних послуг в загальному обсязі експорту послуг з України також скоротилася на 0,59 в.п. з 0,83% у 2017 році до 0,24% у 2022 році.

Загалом скорочення обсягу експорту послуг з України за кордон можна пояснити наступними факторами:

- пандемія коронавірусу та введення карантинних обмежень, що негативним чином вплинули на світовий ринок будівництва в 2020-2021 роках;
- повномасштабне вторгнення РФ в Україну в 2022 році, що призвело падіння економіки та експорту в цілому;
- зростання конкуренції на світовому будівельному ринку;
- розвиток проектів у сфері будівництва в Україні в 2019-2021 роках.

Темпи росту/падіння обсягів експорту будівельних послуг (будівництво за кордоном) із України у 2017-2022 роках відображені на нижченаведеному рисунку 2.

Як можна побачити з вищенаведеного малюнку, за виключенням 2018 року, спостерігається системне щорічне скорочення обсягів експорту будівельних послуг із України за кордон.

Дана тенденція генерує необхідність здійснення прогностичних операцій в рамках моделювання розвитку ситуації в даній сфері. На основі публічних даних щодо обсягів експорту будівельних послуг (будівництво за кордоном) із України за 2019-2022 роки, а також за допомогою інструменту Microsoft Office Excel здійснимо побудову прогностичної моделі обсягів експорту будівельних послуг (будівництво за кордоном) із України (Рисунок 3).

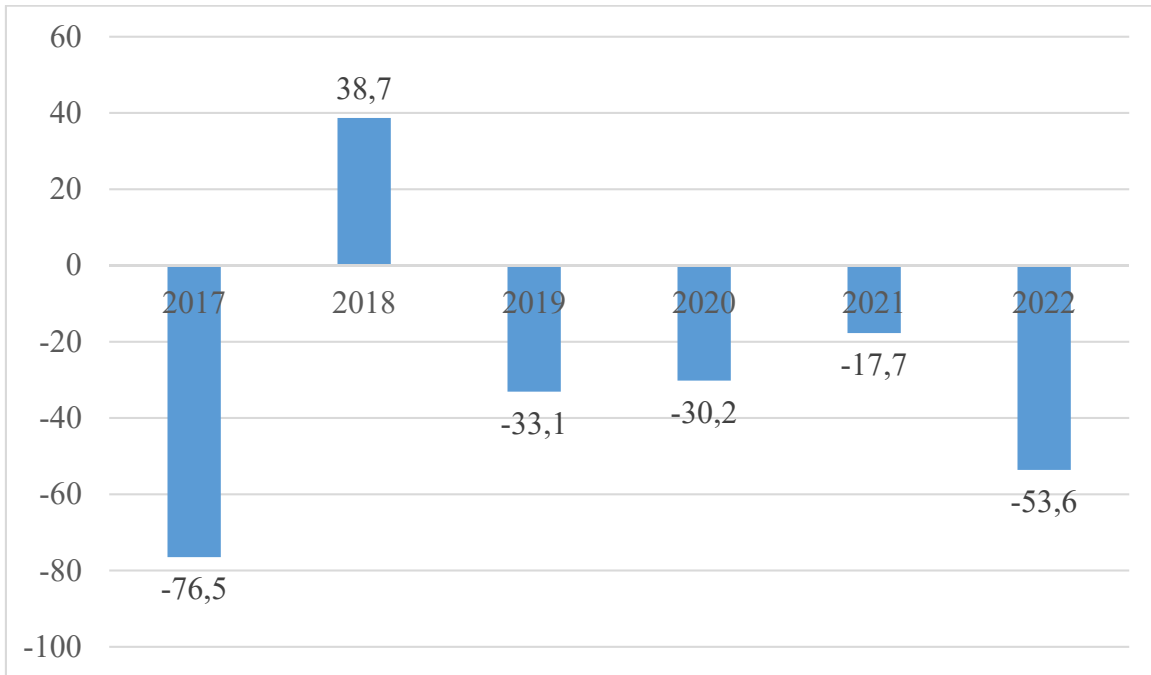

Рис. 2. Темпи росту/падіння обсягів експорту будівельних послуг (будівництво за кордоном) із України у 2017-2022 роках (%)
Сформовано авторами за [1-2]

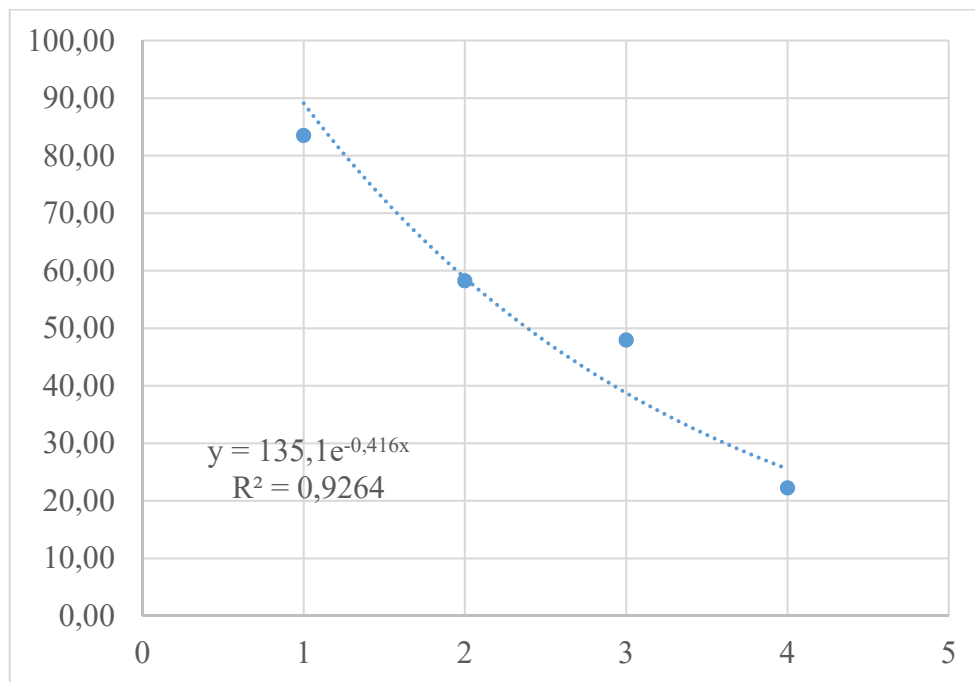

Рис. 3. Прогнозна модель обсягів експорту будівельних послуг (будівництво за кордоном) із України
Сформовано авторами за [1-2]

Відповідно до наведених даних можна зробити висновок, що отримана модель:

- характеризується експоненціальною лінією тренду;
- показник рівня апроксимації дорівнює 95%, що свідчить про високий рівень достовірності отриманої моделі.

На основі отриманої моделі здійснимо розрахунок, сформуємо таблицю із прогностичними показниками динаміки обсягів експорту будівельних послуг (будівництво за кордоном) із України за кордон на період до 2025 року включно.

Для наочності скористаємося нижченаведеною таблицею (Таблиця 2), в якій наочним чином відображені дані показники, а також показники темпів падіння обсягів експорту і середньорічних темпів падіння обсягів експорту до 2025 року включно.

Таблиця 3

Прогнозна динаміка експорту будівельних послуг із України у 2023-2025 роках

Показник	2023	2024	2025
Експорт будівельних послуг (будівництво за кордоном), млн. доларів США	7,34	4,85	3,20
Темпи росту/падіння, %	-66,98	-34,03	-34,03
Середньорічні темпи росту/падіння, %	-45,01		

Побудовано авторами за [1-2]

Відповідно до вищенаведеної діаграми можна визначити, що прогнозна динаміка експорту будівельних послуг із України у 2023-2025 роках буде характеризуватися:

- загальний обсяг скоротиться до 3,2 млн. доларів США, що може пояснити, як складними економічними умовами, так і необхідністю масштабної відбудови на території України;
- середньорічні темпи падіння обсягів експорту будівельних послуг із України у 2023-2025 роках складе 45%.

Висновки

За результатами проведеного дослідження, можемо зробити висновок, що експортний потенціал будівельної індустрії є важливим фактором для економічного зростання та розвитку країни, ця індустрія може стати ключовою галуззю, що привертає іноземні інвестиції, створює нові робочі місця та сприяє підвищенню валютних надходжень.

Варто відзначити, що будівельна індустрія в нашій країні має значний потенціал для експорту своїх послуг та продуктів, але зазнає певних викликів, що ускладнюють реалізацію цього потенціалу. Серед таких викликів можна виділити - низьку конкурентоспроможність, недостатнє фінансування галузі та нестабільні геополітичні умови. Однак за умови підтримки від уряду та проведення відповідної політики, підтримки з боку бізнесу, ці проблеми цілком можливо вирішити та досягти не лише повноцінної реалізації наявного потенціалу, а й його стабільного розвитку, що сприятиме зміцненню економіки країни, залучення іноземних інвестицій, створенню нових робочих місць та, у результаті, підвищення рівня життя населення.

Список використаних джерел

1. Алієв Р.А. Глобальні тенденції міжнародної торгівлі будівельними послугами Р.А. Алієв IV Міжнародна науково-практична конференція. Сучасні виклики розвитку світової економіки "МСGE 2015", 2015р
2. Биба В. В. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України В. В. Биба, В. Гаташ. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. 2016.
3. Дугінець Г.В. Трансформація корпоративної структури світового ринку будівельних послуг в умовах глобалізації [Текст] Г.В. Дугінець,

- Є.П. Морозова Вісник ХДУ Серія Економічні науки. Випуск 19. Частина 1. 2016. С. 25-28.
4. Гладченко Л. І. Щодо механізму фінансового результату і податку на прибуток підприємства будівельної галузі Гладченко Л. І., Єрьоміна І. О. Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного Університету. №6. 2013 р. Ст. 108 – 112.
 5. Буряк Л. Д. Особливості формування фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва Л. Д. Буряк, А. М. Павліковський Формування ринкової економіки : зб. наукових праць. Спец. вип. : у 2 ч. 2011. Ч. 2. Вип. 26. С. 366 – 367.
 6. Ісаєнко Д. Житлове будівництво за кордоном: досвід для України Д. Ісаєнко Публічне управління: теорія та практика : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. – Х. : Видавництво «ДокНаук ДержУпр», 2011. Вип. 3(7). С. 146–151.
 7. Ovcharenko, Darina, Стан та перспективу розвитку будівельного ринку України (The State and Prospects of Development of Ukraine Building Market) (August 31, 2015). Траекторія Науки, Vol. 1, No. 1, pp. 2.9-2.20, 2015, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2837283>
 8. Горчаківська Г. В. Інвестиції як складова ефективної діяльності підприємств будівельного комплексу Г. В. Горчаківська Економіка будівництва і міського господарства. 2009. Том 5. №3. С. 147 – 151.
 9. Структура зовнішньої торгівлі послугами за видами. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/ztp_kv/arh_ztp_kv2022_u.html
 10. Динаміка зовнішньої торгівлі послугами за видами. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/zd/dseip/dseip2021_ue.xls